

14.2.2024

Oikeusministeriö
Lausuntopalvelu

Työryhmän mietintö julkisuuslain ajantasaistamisesta VN/27452/2020/

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys - jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)?

Julkisuuslain uudistaminen on erittäin tarpeellista. Laki on keskeinen hallinnon yleislaki, jolloin sen soveltamisen pitäisi olla mahdollista jokaiselle julkisen hallinnon palveluksessa olevalle. Nykyisellään lain soveltaminen vaatii liian usein varsin syvällistä oikeudellista osaamista, kuten oikeuskäytännön tuntemista.

Mietinnössä ei ole arvioitu salassapitosäännöksiä. Salassapitoa koskevat säännökset linkittyvät kuitenkin suoraan julkisuuslain määräyksiin ja niitä tulisi uudistaa samassa yhteydessä erityisesti huomioiden tämänhetkinen turvallisuustilanne, infran turvaaminen sekä varautumisnäkökulma.

Tiedonsaantia koskevien määräysten kohdistaminen asiakirjassa olevaan tietoon helpottanee lain tulkintaa.

Mahdollisuus kieltäytyä kohtuuttomien tietopyyntöjen toteuttamisesta, asiarekisteriin sisältyvien tunnistetietojen luovuttamisesta, viranomaisen toimenpiteitä edellyttävän ilmoituksen tekijän henkilöllisyyden antamisesta ovat kannatettavia uudistuksia.

Henkilörekisterin käsitteestä luopuminen selkeyttää lain ymmärtämistä.

Mietinnössä esitetään, että julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella ei olisi suoria vaikutuksia julkisyhteisön määräysvallassa olevien yhteisöjen tietojärjestelmiin tai tiedonhallintaan. Toisaalta mietinnössä todetaan, että tiedonhallintalain velvoitteilla on vahva liityntä julkisuuslain määräysten toteuttamiseen. Jälkimmäisestä näkemyksestä seuraa suoriakin taloudellisia vaikutuksia, jotka olisi huomioitava soveltamisalan laajentamista harkittaessa. Nämä taloudelliset vaikutukset voivat olla merkittäviä,

14.2.2024

etenkin pienille yhteisöille, päinvastoin kuin mietinnössä esitetään. Julkisyhteisön määräysvallassa oleville yhteisöille soveltamisalan laajentamisesta aiheutuvat kustannukset vaikuttavat vääjäämättä myös kilpailuneutraliteettiin. Näitä vaikutuksia olisi selvitettävä perusteellisemmin ennen soveltamisalan laajentamista.

Ehdotettu muutos henkilötietojen suojaan ja luovuttamiseen selkeyttävät lain tulkintaa ja viranomaisen toimintaa.

Mietinnössä on arvioitu vain suppeasti muita vaihtoehtoja edistää avoimuusperiaatetta julkisyhteisön määräysvallassa olevaan yhteisöön. Mietinnössäkin viitattujen selvitysten mukaan ongelmat liittyvät erityisesti tytäryhteisöjen hankintatoimeen. Koska lain soveltamisalan laajentaminen on merkittävä muutos lainsäädännössä, olisi ollut syytä arvioida vaihtoehtoisia toimenpiteitä perusteellisemmin. Nyt lain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi ilman, että sääntelykokonaisuuden kannalta helpommin toteutettavista vaihtoehdoista on käytännön kokemusta.

Asiantuntijan nimeäminen viranomaisessa julkisuuslain noudattamisen edistämistä varten ei ole näkemyksemme mukaan tarpeen.

Valtion talousarvioesityksen asiakirjojen julkisuuden aikaistaminen on kannatettavaa, sillä se mahdollistaneekin kunnille paremmat vaikutusmahdollisuudet ja varautumisen rahoituksessa tapahtuviin muutoksiin.

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Mietintöön jätetyistä eriävistä mielipiteistä ilmenee ehdotuksen mukaiseen soveltamisalan laajentamiseen liittyvät moninaiset ongelmat. Sinänsä soveltamisalan laajentaminen julkiseen hallintotehtävään yhtenäistää julkisuuslain ja tiedonhallintalain soveltamisalat. Julkisen hallintotehtävän määritelmä on kuitenkin nyt epäselvä ja sitä tulisi tarkentaa.

14.2.2024

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Eriävissä mielipiteissä ja lausumissa esiin tuodut näkemykset soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisöjen määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin ovat sinänsä perusteltuja. Kunnat ja kuntayhtymät ovat yhtiöittäneet kilpailutilanteessa tapahtuvaa taloudellista toimintaansa lainsäädännön vaatimusten vuoksi. Yhtiöitettyyn toimintaan saattaa sisältyä myös toimintaa, joka ei tapahdu kilpailutilanteessa. Markkinoiden muuttuessa toiminta, joka aiemmin ei ole ollut kilpailutilanteessa tapahtuvaa, muuttuu sellaiseksi. Tällöin julkisyhteisön määräysvallassa olevassa yhtiössä pitäisi pystyä jatkuvasti arvioimaan, siirtyykö jokin osa toimintaa julkisuuslain piiriin ja toisaalta pois sen piiristä. Kuten Maa- ja metsätalousministeriön eriävässä mielipiteessä todetaan, julkisuuslain tulkinta on jo nykyisellään haastavaa ja vaatii usein erityistä oikeudellista asiantuntemusta. Soveltamisalan laajentaminen yksityisoikeudelliseen toimintaan lisäisi tulkintaongelmia.

Ehdotettu soveltamisalan laajentaminen asettaa julkisyhteisön määräysvallassa olevat yhteisöt eriarvoiseen asemaan yksityisomisteisten yhteisöjen kanssa. Nyt herää kysymys, onko esimerkiksi julkisyhteisön määräysvallassa olevan yhteisön liikesalaisuudet turvattu tässä lakiluonnoksessa riittävästi? Julkisuuslain noudattaminen aiheuttaa lisäksi väistämättä kustannuksia. Lainsäädäntö on pakottanut julkisyhteisöt yhtiöittämään esimerkiksi tilauskoulutuksen tarjoamisen.

Julkisuuslain määräysten toteuttaminen saattaa käytännössä edellyttää joidenkin tiedonhallintalain määräysten mukaisia toimenpiteitä yhteisössä, vaikka yhteisö ei kuuluisi tiedonhallintalain soveltamisalaan. Soveltamisalan laajentaminen edellyttäisi myös arkistolain soveltamista julkisyhteisön määräysvallassa olevissa yhteisöissä. Tiedonhallintalain ja arkistolain vaatimusten huomioiminen vaatii sellaista osaamista ja välineitä, joita yhteisöissä ei välttämättä ole. Näistä syntyy kustannuksia, mikä edelleen heikentäisi julkisyhteisön määräysvallassa olevien yhteisöjen toimintaedellytyksiä yksityisiin yhteisöihin nähden. Julkisuuslakia ei siten tulisi ulottaa näihin yhteisöihin ennen kuin vaikutukset tiedonhallintalakiin ja arkistolain soveltamisalan laajentamisesta on arvioitu.

14.2.2024

Soveltamisalan laajentamisella tavoitellut päämäärät (avoimuus julkisissa hankinnoissa, korruption ehkäiseminen) ovat kannatettavia, mutta ehdotettu toimenpide ei ole oikeasuhtainen yhteisöille aiheutuviin kustannuksiin nähden.

Lopputervehdys

SASKY koulutuskuntayhtymä

Antti Lahti
kuntayhtymäjohtaja

Anja Kakkuri
hallinto- ja talousjohtaja